

ТЕМА 14

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

*Те, що видається розумним в образі дії
будь-якої приватної родини, навряд чи може
виявитися нерозумним для всього королівства.
(А. Сміт)*

1. Характеристика розвитку світового господарства. Глобалізація економіки.
2. Міжнародна торгівля та її економічні основи.
3. Регулювання зовнішньої торгівлі. Платіжний і торговельний баланс.
4. Міграція капіталів і робочої сили.
5. Проблеми інтеграції України у світове господарство.

Основна література

1. Башнянин Г.І., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. Політична економія. – К., 2000. – (Тема 21 – с. 496-516).
2. Воробйов Є.М. та ін. Економічна теорія: Посібник вищої школи / Під заг. ред. Є.М.Воробйова. – Харків; Київ, 2001. – (Глава 30 – с. 627-659).
3. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М.Тарасевича. – К., 2006. – (Глава 25-29, 31 с. 495-584, 604-616).
4. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К., 2003. – (Глава 21, 22 – с. 475-519).
5. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: Навч. посібник. – К., 2005. – (Розділ 20 – с. 305-315).
6. Палехова В.А. Політична економія. – Миколаїв, 2001. – (Розділ V, тема 17 – с. 133-139).
7. Панчишин С. Макроекономіка. – К., 2001. – (Тема 13, 14 (п.14.1-14.2) – с. 435-501).
8. Політекономія / За ред. Ю.В.Ніколенка. – Київ, 2003. – (Глава 15 – с. 329-380).

Додаткова література

1. Базелер У., Сабов З., Хайнрих Й., Кох В. Основы экономической теории: принципы, проблемы, политика.

- Германский опыт и российский путь. – СПб., 2000. – (Глава 20 – с. 520-534).
2. Камаев В.Д. и колл. авт. Экономическая теория: Учебник. – М., 1998. – (Раздел IV – с. 483-528).
  3. Курс экономической теории / Под ред. М.Н.Чепурина, Е.А.Киселевой. – Киров, 2002. – (Глава 27 – с. 679-702).
  4. Семьюелсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка. – К., 1995. – (Розділ 18, 19 – с. 437-498).
  5. Теоретическая экономика: Политэкономия: Учебник для вузов / Под ред. Г.П.Журавлевой и Н.Н.Мильчаковой. – М., 1997. – (Глава 25, 26 – с. 413-444).
  6. Хейне П. Экономический образ мышления. – М., 1997. – (Глава 21 – с. 649-671).
  7. Экономика: Учебник / Под ред. А.И.Архипова, А.Н.Нестеренко, А.К.Большакова. – М., 1999. – (Глава 18 – с. 424-460).
  8. Экономическая теория (политэкономия): Учебник / Под общей ред. акад. В.И.Видяпина, акад. Г.П.Журавлевой. – М., 1999. – (Глава 37-40 – с. 466-522).

Основні категорії

Протекціонізм, абсолютні й порівняльні переваги, теорема Хекшера-Оліна, парадокс В.Леонтьєва, митні тарафи, квоти, торговельний і платіжний баланс, демпінг, прямі та портфельні інвестиції, транснаціональні корпорації (ТНК), “втеча умів”.

Контрольні завдання

1. Учені виділяють декілька критичних періодів глобалізації (великі географічні відкриття, промислова революція, світові війни, ліквідація СРСР та соціалістичної системи господарювання тощо). У зв'язку з цим існують два підходи до періодизації глобалізації: згідно з першим, вона виникла сотні років тому, згідно з другим – у 70-х роках ХХ ст. Яка Ваша думка щодо цього?⁷
2. Які загрози і переваги несе із собою глобалізація для країн світу?
3. Поясніть парадоксальну ситуацію, яка, на перший погляд, не піддається логічному поясненню. При вирішенні питання про прийом Великобританії у склад Спільного ринку головне заперечення виходило від Франції. Між тим Франція є

⁷ Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2005. – С. 316.

головним постачальником сільськогосподарської продукції в межах Спільного ринку, а Великобританія імпортує продовольство. Здається, Франція повинна всіляко вітати розширення свого ринку.

4. Згідно з даними, наведеними в таблиці, визначіть, яким товаром країні А слід торгувати з країною Б:

Країни	Витрати робочого часу, години	
	Банани (1 ц)	Цвяхи (1 ц)
Країна А	40	20
Країна Б	60	80

5. Якою теорією можна пояснити експорт комп'ютерів з США, одягу – з Тайваню, пшениці – з Канади?
6. Чим можна довести, що в Японії відносно вигідніше виробляти малолітражні автомобілі, ніж у США? Як би Ви пояснили цю відносну перевагу? Чому США мають відносну перевагу у виробництві великих автомобілів?
7. У Росії на одного працівника припадає досить багато землі, придатної для обробки. Але вона імпортує продовольчі товари. Чи спростовує цей факт теорію Хекшера-Оліна?
8. Що таке “торговельні війни”? Наведіть приклади.
9. Уряд має намір збалансувати платіжний баланс, який має значне позитивне сальдо. Оцініть такі заходи з точки зору ефективності для досягнення поставленої мети: а) стимулювання експорту за допомогою субсидій; б) зниження імпорتنних зборів у межах ЄС.
10. Наведіть приклади українського протекціонізму та протекціонізму інших країн.
11. Прочитайте “Петицію виробників свічок” Ф. Бастіа (див.: Макконнелл К., Брю С. Економікс. – Гл. 39. Последний штрих). Яку позицію захищає автор? Які аргументи опонентів він висміює?
12. Голова ради директорів авіакомпанії British Airways Р.Еддінгтон виступив із заявою, що “на світовому ринку оперує триста великих авіакомпаній, хоча для успішного функціонування галузі необхідно не більше двадцяти. Інші 280 компаній є неконкурентоспроможними та існують тільки завдяки захисту держави і політичному замовленню... Америка, всупереч усім законам ринку, всіма силами перешкоджає ліквідації збанкрутілих авіакомпаній, накачуючи їх бюджетними грошима...” Чому уряд США це робить,

незважаючи на збитковість такого державного фінансування? Поясніть з точки зору теорій міжнародної торгівлі.

13. Коли виявляється вигідною така форма організації бізнесу, як ТНК?
14. Як слід розуміти втечу капіталів за кордон? Для чого і як, на Ваш погляд, слід припинити втечу капіталів з України? Чому вона настільки значна?
15. ТНК контролюють майже 1/3 світового ВВП, половину промислового виробництва, 2/3 світової торгівлі і володіють 4/5 усіх світових ліцензій. Вони переважно розміщені в країнах “золотого мільярда”. Навіщо тоді решті країн світу, в яких проживає 5 млрд. населення, співпрацювати з розвиненими країнами? Може, доцільніше інтегруватися між собою, утворюючи регіональні та міжрегіональні угруповання?⁸
16. Лауреат Нобелівської премії з економіки американський економіст П. Семюелсон зауважив: “Нація, що нехтує принципом порівняльних переваг, розплатилася б за це високою ціною – зниженням рівня життя та гальмуванням потенційних темпів економічного зростання”. Чому ж, незважаючи на очевидні переваги вільної торгівлі, утворення СОТ, країни світу не відмовляються від політики протекціонізму? **(Висловіть свою думку письмово.)**

Тестові завдання

1. Світові економічні відносини роблять країни світу:
  - а) незалежними;
  - б) взаємопов’язаними;
  - в) не впливають на взаємозв’язок держав;
  - г) спричиняють економічні кризи?
2. Якщо країна імпортує переважно готову продукцію, а експортує сировинні товари аграрного сектора економіки, то, ймовірно, ця країна належить до числа:
  - а) індустриальних;
  - б) тих, що розвиваються;
  - в) нових індустриальних країн Південно-Східної Азії;
  - г) економічно слаборозвинутих;
  - д) дана ознака не характеризує рівень розвитку країни?
3. Згідно з теорією порівняльних переваг, в результаті розвитку міжнародної торгівлі загальний обсяг світового виробництва:

---

⁸ Там же.

- а) збільшується;
- б) скорочується;
- в) залишається незмінним;
- г) коливається?

4. Для економіки країн з сировинною спеціалізацією найбільш значима динаміка:

- а) внутрішніх цін на імпортовані товари;
- б) розмірів сукупних заощаджень в країні;
- в) цін на сировинні товари на світовому ринку;
- г) розмірів внутрішніх інвестицій;
- д) темпів зростання реального ВВП?

5. Якщо експорт країни скорочується, то за інших рівних умов ВВП країни:

- а) збільшується;
- б) зменшується;
- в) залишається незмінним;
- г) не залежить від експорту?

6. Якщо імпорт товарів та послуг збільшується, то за інших рівних умов ВВП країни:

- а) збільшується;
- б) зменшується;
- в) залишається незмінним;
- г) не залежить від імпорту?

7. Які тенденції сприятливо відіб'ються на умовах зовнішньої торгівлі країни:

- а) більш швидке зростання імпортних цін у порівнянні з експортними;
- б) однакова динаміка експортних та імпортних цін;
- в) більш швидке зростання експортних цін у порівнянні з імпортними;
- г) немає вірної відповіді?

8. У теорії митних тарифів стверджується, що споживачі більш за все виграють від введення:

- а) протекціоністських тарифів;
- б) експортних субсидій;
- в) вільної торгівлі;
- г) імпортних мит?

9. Укажіть, які заходи можуть спричинити експансіоністську дію на зовнішню торгівлю країни:

- а) стимулювання експорту за допомогою субсидій;
- б) зменшення імпортних мит;

- в) експортні обмеження шляхом квотування;
  - г) збільшення експортних мит?
10. Укажіть, які заходи можуть спричинити обмежувальну дію на зовнішню торгівлю країни:
- а) збільшення імпортних мит;
  - б) збільшення експорту за допомогою субсидій;
  - в) зменшення імпортних мит;
  - г) відміна квотування імпорту?
11. Торгівельний баланс країни відображає:
- а) усі угоди між резидентами однієї країни та іншим світом;
  - б) продаж і купівлю активів за кордоном;
  - в) продаж і купівлю товарів та послуг у різних країнах;
  - г) товарний експорт та товарний імпорт країни;
  - д) зміну закордонних активів на рахунках центрального банку країни?
12. Які форми руху капіталу є підприємницькими:
- а) прямі інвестиції;
  - б) позики і кредити;
  - в) портфельні інвестиції;
  - г) банківські депозити і кошти на рахунках інших фінансових організацій;
  - д) вірні відповіді: а) та б);
  - е) вірні відповіді: а) та в)?
13. Які фактори можуть покращувати інвестиційний клімат у країні для іноземних інвесторів:
- а) введення довгострокових податкових пільг;
  - б) переважання державної власності в країні;
  - в) погіршення умов репатріації прибутку;
  - г) нестабільність митних режимів?
14. Які фактори погіршують інвестиційний клімат у країні:
- а) введення довгострокових податкових пільг;
  - б) розвиток вільного підприємництва в країні;
  - в) погіршення умов репатріації прибутку;
  - г) стабільність державної політики?
15. Який з перерахованих напрямків міжнародної міграції робочої сили не є характерним для сучасного етапу розвитку світового господарства:
- а) міграція некваліфікованої робочої сили з країн, що розвиваються, в індустріально розвинуті країни;

б) міграція робочої сили в межах країн, що розвиваються;

в) міграція некваліфікованої робочої сили з промислово розвинутих країн у країни, що розвиваються;

г) міграція наукових працівників і кваліфікованих спеціалістів з промислово розвинутих у країни, що розвиваються?

16. Який з перерахованих наслідків переміщення капіталу характерний для країни – експортера капіталу:

а) іноземний капітал створює додаткові робочі місця, знижуючи рівень безробіття;

б) притік іноземного капіталу супроводжується забрудненням навколишнього середовища;

в) міграція капіталу негативно відображається на рівні зайнятості в країні;

г) притік іноземного капіталу, збільшуючи капіталовкладення, сприяє зростанню економіки?

17. Яка з форм руху капіталу найбільш ефективна для країн, що приймають капітал:

а) державні займи;

б) кредити міжнародних фінансових організацій;

в) прямі приватні інвестиції;

г) портфельні інвестиції?